

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, члена-кореспондента Національної академії аграрних наук України, завідувача кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України Курила Володимира Івановича на дисертаційне дослідження Самосуд Жанни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців: порівняльний аналіз (Україна, Польща, Чехія)», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності механізмів публічного адміністрування захисту прав та законних інтересів підприємців. В умовах воєнного стану та євроінтеграційних прагнень України питання державного регулювання підприємницької діяльності набуває особливої значущості, оскільки воно безпосередньо впливає на економічний розвиток, інвестиційну привабливість країни та стабільність ринкового середовища.

Компаративний аналіз досвіду України, Польщі та Чехії дає змогу виокремити найкращі практики публічного адміністрування підприємницької діяльності, зокрема щодо державного контролю за дотриманням прав підприємців, забезпечення сприятливого бізнес-клімату, цифровізації адміністративних процедур, зменшення регуляторного навантаження, боротьби з бюрократією та корупційними ризиками. Важливими аспектами є також удосконалення взаємодії між підприємцями та державними органами, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату та зростанню конкурентоспроможності національної економіки.

Окрім того, після завершення війни в Україні очікується активізація підприємницької діяльності, залучення іноземних інвесторів, розширення міжнародної торгівлі, що вимагатиме реформування інституційних та правових механізмів публічного адміністрування бізнесу. Це підвищує значущість наукового дослідження, оскільки воно дозволить сформулювати практичні рекомендації для адаптації вітчизняної системи підтримки

підприємництва до сучасних викликів та гармонізації з європейськими стандартами.

Отже, публічне адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців є важливим напрямом державної політики, який сприяє створенню сприятливого середовища для бізнесу, зниженню адміністративних бар'єрів та стимулюванню економічного розвитку. Компаративний аналіз досвіду України, Польщі та Чехії дозволяє визначити сильні та слабкі сторони адміністративних систем, оптимальні підходи до правового регулювання підприємницької діяльності та підвищення ефективності державного управління у цій сфері. Врахування найефективніших європейських практик сприятиме модернізації національної системи публічного адміністрування бізнесу, забезпечуючи її відповідність сучасним викликам та міжнародним стандартам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації, їх достовірність, новизна. Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р, та Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права за темою «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета роботи полягає в актуалізації засад, розкритті сутності та змісту публічного адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців у порівняльному аналізі. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час здійснення адміністративними органами України, Польщі та Чехії публічного адміністрування забезпечення прав і

законних інтересів підприємців у їхньому порівняльному аналізі; предмет дослідження – публічне адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців: порівняльний аналіз (Україна, Польща, Чехія).

При здійсненні наукового аналізу в дисертації використано систему методів наукового пізнання, серед яких: метод порівняльного правознавства – застосовано у всіх підрозділах дисертації для компаративного аналізу правового регулювання в Україні, Польщі та Чехії; логіко-семантичний метод – використано для аналізу законодавства та доктринальних положень; метод дедукції та індукції – застосовано для дослідження процесів публічного адміністрування; діалектичний метод – забезпечив розгляд взаємозв'язків між адміністративно-правовими категоріями; нормативно-догматичний метод – дозволив аналізувати норми законодавства України, Польщі, Чехії та інших країн ЄС; соціологічний метод – використано для узагальнення результатів власного соціологічного опитування; методи правового прогнозування та юридичної техніки – застосовано для розробки рекомендацій щодо вдосконалення публічного адміністрування захисту підприємців в Україні.

Дисертаційне дослідження Самосуд Ж.О. є комплексним порівняльно-правовим аналізом публічного адміністрування у сфері підприємництва. Авторкою сформовано нові теоретичні положення, серед яких варто відзначити: обґрунтування необхідності закріплення на законодавчому рівні презумпції добросовісності підприємця; розкриття адміністративно-правового статусу бізнес-омбудсмена та його порівняльний аналіз у Польщі, Чехії та Україні; визначення специфічних особливостей правового регулювання електронного урядування як засобу взаємодії підприємців з адміністративними органами.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному та системному науковому аналізі публічного адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців у порівняльному аналізі України, Польщі та Чехії. Дослідження поєднує теоретичні засади адміністративного

права з практичними аспектами правозастосування у сфері публічного адміністрування підприємницької діяльності, що дозволяє не лише проаналізувати існуючі механізми, а й сформулювати практичні рекомендації для їх удосконалення. Використовуючи методологію компаративного аналізу, дисертантка виявляє ключові тенденції та закономірності у публічному управлінні підприємництвом, пропонує науково обґрунтовані шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів та окреслює напрями вдосконалення механізмів захисту прав підприємців. За результатами проведеного аналізу сформульовано авторські концептуальні положення, що розширюють межі наукового дискурсу у сфері адміністративного права.

Вперше в науковій літературі обґрунтовано доцільність використання принципу презумпції добросовісності підприємця, який закріплений у законодавстві Польщі та забезпечує сприятливий бізнес-клімат шляхом мінімізації адміністративного тиску. Доведено, що імплементація цього принципу в українське законодавство дозволить значно знизити рівень бюрократизації та сприятиме розвитку підприємництва. Також вперше запропоновано концепцію спеціалізованого органу публічного адміністрування підприємницької діяльності в Україні, що покликаний забезпечувати комплексну підтримку підприємців, включаючи професійне навчання, консультаційну допомогу та інтеграцію до міжнародних бізнес-мереж.

Удосконалено наукові положення щодо адміністративно-правового статусу бізнес-омбудсменів у порівняльному аспекті, що дозволило визначити особливості їхньої діяльності в Україні, Польщі та Чехії. Поглиблено розуміння юридичної природи інструментів публічного адміністрування та їхньої ролі у забезпеченні прав підприємців, зокрема щодо адаптивності правового регулювання до змін у соціально-економічних умовах. Визначено нові підходи до розбудови законодавчої бази щодо захисту прав підприємців, включаючи пропозиції щодо закріплення

презумпції правомірності діяльності суб'єкта господарювання на законодавчому рівні.

Отримали подальшого розвитку науково-правові засади публічного адміністрування підприємницької діяльності у взаємозв'язку з цифровізацією державних послуг та модернізацією адміністративних процедур. Удосконалено положення щодо гармонізації адміністративного регулювання у контексті європейської інтеграції, зокрема шляхом впровадження прозорих механізмів правозастосування, використання сучасних технологій у процесах надання адміністративних послуг, а також розвитку електронного урядування для покращення взаємодії між підприємцями та державою. Компаративний аналіз дозволив встановити ефективні підходи до зниження адміністративних бар'єрів, що може стати основою для подальшої розбудови нормативно-правової бази підприємницької діяльності в Україні.

Дисертація містить ґрунтовний аналіз нормативно-правової бази, що забезпечує достовірність її висновків. У роботі використано широкий спектр загальнонаукових, спеціально-юридичних і порівняльних методів дослідження. Важливим є застосування методів правового прогнозування та компаративного аналізу, що дозволило авторці не лише проаналізувати сучасний стан публічного адміністрування підприємництва, але й запропонувати шляхи його вдосконалення в Україні з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні результати дослідження опубліковано у 4 наукових статтях у фахових журналах, з них 1 стаття – в європейському виданні, що підтверджує міжнародне визнання дослідження. Всі статті опубліковані у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, що підтверджує їхню наукову значущість. Крім того, за результатами дисертаційного дослідження опубліковано 2 тези доповідей, які апробовані на міжнародних і національних наукових конференціях. Це свідчить про їхню актуальність та значний інтерес з боку наукової спільноти.

Дисертаційне дослідження, наукові статті та тези виконані самостійно, без співавторів. Аналіз на дотримання академічної доброчесності засвідчив відсутність ознак академічного плагіату та самоплагіату.

Практичне значення результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в правотворчій та правозастосовній діяльності органів влади, в освітньому процесі при викладанні дисциплін з адміністративного права, а також у діяльності підприємницьких об'єднань для захисту прав та законних інтересів бізнесу. Значний внесок дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для удосконалення адміністративного законодавства України, зокрема в аспекті закріплення гарантій прав підприємців, механізмів контролю за адміністративними процедурами, що здійснюються органами влади, а також у сфері електронного урядування. Окремі положення роботи можуть бути використані в процесі адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу, що є актуальним у контексті євроінтеграційних процесів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Поряд з позитивними положеннями дисертаційного дослідження в ньому простежуються певні недоліки і спірні положення, зокрема:

1. Дискусійним є питання щодо «новітнього» правового статусу бізнес-омбудсмена в Україні, оскільки запропоновані повноваження потребують як концептуальної так і правотворчої подальшої доробки та поглибленого тлумачення (підрозділи 1.3, 3.2).

2. У роботі зазначено, що Польща має найефективнішу модель правового захисту підприємців. Однак, доцільно було б врахувати також досвід Чехії у впровадженні електронного врядування (підрозділи 2.2., 3.2).

3. У дисертації приділено значну увагу регуляторним аспектам адміністрування, однак варто більш детально висвітлити питання адміністративного контролю (підрозділ 2.3).

4. Хотілося б бачити у дисертації більш чисельні рекомендації щодо імплементації запозиченого досвіду країн-учасниць ЄС у законодавство України, що могло б підсилити прикладну значущість дисертаційного дослідження (підрозділ 3.2).

5. Дисертантка у своєму дослідженні не використала докторських досліджень Баклана Олега Володимировича «Адміністративно-правове регулювання підприємництва в Україні: теоретико-прикладний аспект» (2013 р.) та Познякова Спартака Петровича «Метод адміністративно-правового регулювання господарських відносин в Україні» (2016 р.), що збагатило б наукову новизну положень її дисертації.

Проте зазначені зауваження і дискусійні питання ніяк не впливають на якість цього адміністративно-правового дослідження, яке виконане на належному науковому та методичному рівнях. Вони лише відображають вагомість піднятої проблематики її певну суперечність та суб'єктивну думку офіційного опонента.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Визначаючи належний науковий рівень та цінність результатів дослідження, беручи до уваги значущість особистого авторського внеску здобувачки Самосуд Жанни Олександрівни у вирішення питань удосконалення адміністративно-правових засад публічного адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців, слід підкреслити, що воно є актуальним, самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням теоретико-прикладного характеру, яке вирішує вагоме завдання в галузі адміністративного права, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок авторки у розвиток теорії адміністративного права та практики правозастосування.

За вимогами, змістом та оформленням дисертація Самосуд Жанни Олександрівни відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 № 1197 «Деякі питання

присудження (позбавлення) наукових ступенів», Положенню про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, яке затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2021 року № 1359 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13 січня 2022 р. за № 28/37364). Зміст реферату ідентичний змісту дисертації та її основним положенням.

Отже, дисертаційне дослідження на тему «Публічне адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців: порівняльний аналіз (Україна, Польща, Чехія)» є завершеним науково-правовим дослідженням, а його авторка – Самосуд Жанна Олександрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

**доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
член-кореспондент Національної академії аграрних наук України,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Володимир КУРИЛО**

